

KOMMUNEPLAN FOR SEL

2005-2017

SAMFUNNSDELEN

Nasjonalparkriket

Sel kommune

Vedtatt av Sel kommunestyre 24.10.2005

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD	3
INNLEDNING.....	4
<i>Hva er kommuneplan.....</i>	<i>4</i>
<i>Virkninger av kommuneplanen .....</i>	<i>4</i>
<i>Arbeidet med kommuneplan .....</i>	<i>5</i>
<i>Vedlegg.....</i>	<i>5</i>
HOVEDUTFORDRINGER	6
1. <i>Videreutvikle Otta som by, kommune- og regionsenter.....</i>	<i>6</i>
2. <i>Positiv befolkningsutvikling .....</i>	<i>6</i>
3. <i>Tilrettelegge for at Sel kommune skal være en god kommune å bo i .....</i>	<i>6</i>
4. <i>Opprettholde og videreutvikle gode levevilkår i kommunen .....</i>	<i>6</i>
5. <i>Ivaretagelse av miljøet .....</i>	<i>7</i>
VISJON OG HOVEDMÅL.....	8
VISJON.....	8
HOVEDMÅL.....	8
SÆRLIGE SATSINGSOMRÅDER.....	9
1. NÆRINGSUTVIKLING	9
Industri og håndverk	10
Reiseliv	10
Handel og tjenesteyting.....	11
Landbruk.....	11
Offentlige arbeidsplasser.....	12
2. FJELL- OG UTMARKSAREAL.....	13
Nasjonalparksatsing/vern	13
Hyttebygging.....	14
Kulturlandskap og sæterbruk	15
Vilt og fisk	16
3. OPPVEKST I SEL	17
Barnehager	17
Skoler.....	18
4. BO OG LEVE	19
Boligbygging/Tettstedsutvikling	19
Nye innbyggere i Sel.....	20
Tjenester knyttet til boliger og bomiljø.....	21
Samferdsel/kommunikasjon.....	21
5. KULTUR OG FRITID	23
Kulturelle uttrykksformer.....	23
Idrett og fysisk aktivitet	24
Fritidsaktiviteter og organisasjonsliv	24
Bibliotek.....	25
Kultur og fritidsaktiviteter som grunnlag for næring	25
6. KOMMUNAL SERVICE- OG TJENESTEYTING	27
Service	27
Tjenesteyting.....	28
7. KOMMUNESTRUKTUR OG SAMARBEID.....	31
8. SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP	32

FORORD

Politikk – det er å ville

Kjennetegnet ved en troverdig politiker, uavhengig av partifarge, arena eller ambisjonsnivå, er at hun ønsker å oppnå noe. Noen arbeider i stort format, men de fleste politikere og politisk interesserte mennesker er mest opptatt av spørsmål i sin egen bo-, arbeids- og serviceregion.

Den foreliggende samfunnsdelen av Kommuneplanen for Sel kommune oppsummerer hva Sel kommunestyre anno 2005 ønsker av utvikling i vårt bo- og arbeidsmiljø. Dette er en plan som i første rekke har som formål å peke ut kursen og prioriteringer for det neste tiåret. Vi er i mindre grad opptatt av å beskrive status og samtidig, selv om dette i noe grad må med i planen som basis for å beskrive og motivere våre ambisjoner og ønsker for framtida.

Mitt håp er at det skinner igjennom at vi er en kommune preget av framtidstro og optimisme. Vi *vil* utvikling og vi *vil* endring –viss det er nødvendig for å skape forbedringer, eller for å møte samfunnsutviklinga og innbyggerne sine ønsker og behov.

For 10 år siden – rundt midten av 1990-tallet – var bruk av internett fortsatt forbeholdt de få, og man ble lagt merke til når man tok fram en mobiltelefon. I 2005 er det umulig å tenke seg et moderne samfunn uten at innbyggerne er på mobil- eller internettet. Utviklinga det kommende 10-året vil medføre enda større endringer av våre livs- og levevilkår. Vi kjenner derfor bare i begrenset grad hvordan hverdagen vår vil arte seg i 2015.

Men dette kan selvsagt ikke stoppe oss i å planlegge vår felles framtid. Det å ha lagt planer har i seg selv en verdi – for hver enkelt av oss og for fellesskapet. Slik er vi mer forberedt, og dermed bedre i stand til å møte de utfordringer og endringer vi har i vente.

En kommuneplan må ikke forstås som absolutt og uten handlingsrom. Innenfor vår visjon og våre hovedmål må vi ha åpning for justeringer, om nødvendig også endringer i kursen. I årene framover vil jeg gjerne at kommuneplanen vår skal være dynamisk og levende, ved at politikere, innbyggere, næringsliv og ulike samarbeidspartnere stadig stiller spørsmål ved målene og tiltakene i planen.

Men akkurat nå – i 2005 – er det dette vi vil med kommunen vår.

Dag Erik Pryhn
Ordfører

INNLEDNING

Hva er kommuneplan

Kommunene er gjennom plan- og bygningslovens § 20-1 pålagt en løpende kommuneplanlegging. Hovedmålet med denne er å avklare hvordan kommunen som organisasjon skal bidra til å utvikle lokalsamfunnet i ønsket retning. Det er kommunestyret som lokal planmyndighet som vedtar kommuneplanen.

Kommuneplanleggingen skal etter loven bestå av en langsiktig strategisk del og et kortsiktig handlingsprogram. Den langsiktige delen omfatter en samfunnsdel samt en arealdel. Det er kun samfunnsdelen av kommuneplan som revideres i denne omgang. Kommuneplanens arealdel ble vedtatt 17.11.97. Når vi heretter bruker begrepet kommuneplan menes samfunnsdelen av den langsiktige delen.

Kommuneplanen er et overordnet styringsdokument for kommunens virksomhet i et tidsperspektiv på 10-12 år. Kommuneplanen skal være et styringsverktøy for både kommunepolitikere og kommuneadministrasjonen, samtidig som planen skal være med på å gi befolkningen og privat næring størst mulig grad av forutsigbarhet om hva som vil være kommunens satsingsområder. Ved å beskrive hvilken utvikling vi ønsker i kommunen sier planen også noe om hva en kan forvente av kommunen.

Kommuneplanens utgangspunkt er å fastsette mål og veivalg som kan gi kommunen en positiv utvikling fremover. Den skal bl.a. fastsette de viktigste satsingsområdene og peke på vegen fram til handling. De samlede vurderinger som skjer gjennom kommuneplanprosessen, skal gjøre det mulig å se enkeltvedtak i en større sammenheng og sikre en langsiktig og fornuftig bruk av ressursene.

Det finnes en rekke statlige og regionale føringer for planarbeid. I regional sammenheng er det fylkesplan for Oppland og fylkesdelplan for Nord-Gudbrandsdal som er førende. Fylkesplanen legges til grunn for fylkeskommunal virksomhet, og er retningsgivende for kommunal og statlig virksomhet i fylket. Fylkesplan 2005-2008 "*Mulighetenes Oppland*" legges til grunn for fylkeskommunal virksomhet, og er retningsgivende for kommunal og statlig virksomhet i fylket. Viktige føringer for kommuneplanarbeidet er også internasjonale avtaler og konvensjoner.

Virkninger av kommuneplanen

Kommuneplanen skal legges til grunn ved planlegging, utbygging, tjenesteproduksjon og forvaltning av kommunen. Den langsiktige delen omfatter en samfunnsdel samt en arealdel. Samfunnsdelen skal fastlegge langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet. Arealdelen omfatter forvaltning av arealer og naturressurser. Arealdelen består av kart med tilhørende bestemmelser som er juridisk bindende for all arealdisponering i kommunen. Virkningene av de øvrige delene av kommunedelplanen er imidlertid retningsgivende for kommunen.

Arbeidet med kommuneplan

Det er politisk initiert at kommuneplanens samfunnsdel vedtatt 15.11.01 skal rulleres. Sel kommunestyre har bl.a. drøftet rulleringen av kommuneplanens samfunnsdel på en egen temadag på Smuksjøseter den 27.09.04. Formannskapet har hatt saken til 1. gangs behandling 25.05.2005 og 2. gangs behandling 15.06.2005. Kommuneplanen var på høring fra 24.06.2005 til 22.08.2005. Kommuneplanen ble revidert på bakgrunn av høringsuttalelsene, og ble 3. gangs behandlet av formannskapet 20.09.2005. Kommunestyret vedtok dokumentet med vedlegg 24.10.2005.

Gjennom kommuneplanprosessen skal enkeltmennesker og interesseorganisasjoner sikres en god mulighet til å påvirke den langsiktige utviklingen i kommunen.

Arbeidet har vært organisert ved at formannskapet har sittet som styringsgruppe. Kommuneplanlegger som prosjektleder har ledet og samordnet arbeidet med utarbeidelsen av planen i samarbeid med administrativ ledergruppe. Formannskap og kommunestyret har behandlet igangsettingen av planarbeidet, der organisering og tidsplan i grove trekk ble bestemt. Det er valgt å fokusere på enkelte satsingsområder som synes viktige, noe som gjenspeiles i organiseringen. Det ble nedsatt 6 arbeidsgrupper bestående av representanter fra kommunestyret, noen ressurspersoner samt representanter fra administrasjonen. Disse har arbeidet med satsingsområder som syntes viktige å avklare i denne planrunden.

Planarbeidet har vært gjenstand for en omfattende medvirkningsprosess med bl.a. åpne møter på Sel, Otta, Sjoa og Heidal. Videre har det på kommunens hjemmeside vært lagt ut en oppfordring til å komme med innspill til planen. Grupperapportene har sammen med innspill fra innbyggere dannet grunnlaget for formannskapets arbeid med planen.

Vedlegg

Intensjonen er at selve kommuneplandokumentet ikke skal fylles med for mange tall, diagrammer og tabeller med eldre materiale, som blir oppfattet mer og mer uaktuelt jo lenger ut i planperioden vi kommer. I stedet samles dette som egne vedlegg til planen. Fordelen med at dette bakgrunnstoffet presenteres som et eget vedlegg er at det er lettere med en løpende oppdatering av faktamaterialet, slik at en til enhver tid har et riktig bilde av situasjonen.

Oversikten over hovedutfordringer, mål og tiltak er skilt ut i et eget vedlegg. Dette vedlegget kan dermed oppdateres etter hvert som tiltakene settes i verk og målene nås. Denne delen bør også ligge som grunnlag for budsjettarbeidet i de årene planen gjelder.

Faktaopplysningene viser utviklingen og trendene i kommunen, og danner grunnlaget for de mål og prioriteringer som planen tar for seg. Det vises til dette vedlegget for ytterligere grunnleggende informasjon.

HOVEDUTFORDRINGER

Sel kommune har et samlet areal på 881 km² og en folkemengde på 6059 p.r. 01.01.05. Naturen i Sel samt nærheten til Dovrefjell, Jotunheimen og Rondane gir rike muligheter for varierte naturopplevelser, og danner grunnlag for reiselivsnæringen i kommunen.

Gjennom arbeidet med ny kommuneplan, er det blitt identifisert fem hovedutfordringer for kommunen. Disse utfordringene skal legges til grunn for budsjettarbeidet i den kommende planperioden. Utfordringene skal også brukes som et grunnlag for en årlig rapportering tilbake til kommunestyret, slik at tiltak fortløpende kan settes i verk for å svare på disse utfordringene. På denne måten ønsker kommunen å synliggjøre de felles utfordringene som ligger foran oss og sikre at det holdes et fokus på dem.

1. Videreutvikle Otta som by, kommune- og regionsenter

Otta er kommunesenteret i Sel og regionsenter for Nord-Gudbrandsdal. Otta by ligger strategisk til i møtet mellom Gudbrandsdalen og Ottadalen. Otta har vokst fram som en naturlig konsekvens av kommunikasjons- og samfunnsutviklingen, og har på grunn av sin strategiske beliggenhet, infrastruktur og tettstedsressurser, fortsatt betydelig potensiale for videre utvikling. En viktig utfordring framover vil være å videreutvikle Otta både som by, kommune- og regionsenter.

2. Positiv befolkningsutvikling

Gjennom flere år har flere distriktskommuner i landet opplevd fraflytting og nedgang i folketallet, og heller ikke Sel har unngått en slik utvikling. Kommunen har en utfordring i forhold til befolkningsutvikling. Kommunen er avhengig av økt tilflytting for å få til befolkningsvekst. Det må rettes et særlig fokus på de ungdommene som flytter ut av kommunen. Dersom man i større grad kan få til tilbakeflytning, sikrer man fremtidige kulturbærere og unngår en forgubbingsprosess. Dette underbygger at satsing på Sel som attraktiv bokommune er viktig når linjene for kommunenes framtid skal trekkes opp.

3. Tilrettelegge for at Sel kommune skal være en god kommune å bo i

Det er ønskelig at alle som bor i Sel har det bra, og at Sel skal være en god kommune å bo i. Muligheter for arbeid er en forutsetning for bosettingen i kommunen, men det er videre viktig at kommunen kan tilby ulike kvaliteter som medfører trivsel, tilhørighet og ønske om å bosette seg. Det er summen av mange faktorer som avgjør om man vil bo i kommunen, og utgangspunktet må være at alle skal kunne føle tilhørighet til kommunen. Befolkningen har ulike syn på hva som er viktig for å være en attraktiv kommune å bosettes i, og det ligger således store utfordringer i å imøtekomme de ulike behov og preferanser i et livsløp.

4. Opprettholde og videreutvikle gode levevilkår i kommunen

Kommuneplanen legger vekt på særlige satsingsområder som bør vektlegges for at Sel kommune skal være attraktiv som bosted. Noen faktorer av betydning er muligheter for å drive fritidsaktiviteter og friluftsliv, næringsutvikling, et godt barnehage-, skole- og botilbud, gode kommunikasjonsmuligheter og et tilfredsstillende service- og tjenestetilbud. Sel har for stor andel innbyggere i yrkesaktiv alder utenfor det ordinære arbeidsmarkedet. Høy deltakelse i arbeidslivet er viktig for velferden til den enkelte og velferdsnivået i lokalsamfunnet.

Livskvaliteten er knyttet til ovennevnte faktorer og utfordringen ligger i å opprettholde og videreutvikle gode levevilkår i Sel kommune. Kommunen har også klare forpliktelser til å ivareta samfunnssikkerheten og miljøet.

En generell samfunnsutvikling er økende grad av individualisering og en differensiert etterspørsel etter tjenester. Det vil være en sentral utfordring å kunne bygge ut fleksible tjenester i takt med befolkningens behov. Staten har gradvis overført flere av sine tidligere oppgaver til kommunen for lokal forvaltning, i tillegg til at kommunen må løse nye oppgaver. Kommunens virksomhet har på denne måten vokst til et betydelig omfang. Målet er en handlekraftig og selvstyrt kommunesektor, og Sel kommune vil i tiden framover være offensiv i forhold til ønske om å bevare sine oppgaver og tildeling av nye. En ser videre utfordringer i forhold til framtidig kommunestruktur og oppgavefordeling.

5. Ivaretagelse av miljøet

Kommunen har blant annet sluttet seg til Fredrikstad-erklæringen og arbeidet med Lokal Agenda 21. Dette forplikter kommunen til å arbeide for en bærekraftig samfunnsutvikling. Sel kommune har videre sagt seg villig til å delta i miljøfyrtårn-prosjektet, en nasjonal sertifiseringsordning for små og mellomstore private og offentlige virksomheter. Hensikten med miljøfyrtårnprogrammet er å heve miljøprestasjon. Miljøvern er ikke spesifisert som et eget satsingsområde i planen, da det er viktig at miljøansvaret ikke isoleres. Ivaretagelse av miljøet kommer således til uttrykk i de enkelte satsingsområdene.

VISJON OG HOVEDMÅL

Visjon

Visjon er et ønskelig langsiktig mål som uttrykker et ambisjonsnivå for Sel kommune i et lengre tidsperspektiv.

Sel kommune skal være en kommune der innbyggerne har gode levekår og opplever tilhørighet.

Sel kommune skal være et samfunn for alle der åpenhet og toleranse står sentralt.

Hovedmål

Hovedmål er et langsiktig mål som skal legge grunnlaget for å bringe oss nærmere visjonen.

Sel kommune skal være en så attraktiv kommune at folketallet opprettholdes og på sikt økes. Innbyggerne skal oppleve at de får dekket sine behov i alle livsfaser.

Vi har som mål å ligge langt framme i Kommune-Norge i vår tilrettelegging, service og tjenesteproduksjon. Graden av måloppnåelse skal dokumenteres gjennom ulike typer evalueringer, undersøkelser og ved bruk av offentlig statistikk.

SÆRLIGE SATSINGSOMRÅDER

1. NÆRINGSUTVIKLING

Det er et grunnleggende fundament for å opprettholde bosettingen og folketallet i kommunen at det er arbeidsplasser innen rimelig reiseavstand for alle som ønsker det. Ansvaret for sysselsetting påhviler både det private næringslivet og det offentlige.

Kommune, fylke og stat har viktige funksjoner ved tilrettelegging for næringsutvikling. Det gjelder både arealer, infrastruktur, undervisning/veiledning og andre rammevilkår. Næringslivet selv må være hovedaktør i næringsutvikling i kommunen, og ha en vesentlig del av ansvaret for at distriktet kan utvikle attraktive arbeidsplasser, samt at det blir tilrettelagt for livslang læring og fagopplæring utover det skoleverket kan tilby.

Mål

Sel kommune skal sammen med næringslivet i Sel utnytte de muligheter som finnes til å skape sysselsetting innen alle næringsgrener. Sel kommune skal være en nærings- og etableringsvennlig kommune, som legger til rette for og stimulerer til jobbskaping, og dermed sikre bosetting i distriktet.

Tiltak/prioriteringer

- ❑ Sel kommune skal gi og formidle god veiledning til næringslivet og etablerere. Kommunen skal yte god service i form av faglig god, rask og effektiv saksbehandling.
- ❑ Sel kommune skal aktivt benytte den kompetansen som finnes i annet offentlig og privat veilednings- og virkemiddelapparat.
- ❑ Sel kommune skal bruke lokale råstoff, lokal kultur og tradisjon samt lokale kulturarrangementer ved profilering av kommunen.
- ❑ Sel kommune skal bidra til at miljøsertifisering blir gjennomført innen private og offentlige bedrifter slik at dette kan nyttes som et konkurransefortrinn for den enkelte bedrift.
- ❑ Sel kommune skal legge forholdene til rette for nyetablering og sikring av kvinnearbeidsplasser. Sel kommune skal benytte allerede etablerte fora og støtte opp om disse i Regionrådet.
- ❑ Det skal legges til rette for et nærmere samarbeid med næringslivet og kommunene i regionen om næringsutvikling.
- ❑ Sel kommune skal tilby lærlingeplasser og sommerjobber innen ulike fagområder.
- ❑ Videreutvikle Otta Veksthus.
- ❑ Kommunen skal være pådriver for å bedre jernbanetilbudet og utbygging av E6.

Industri og håndverk

En stor del av industrien i Sel har sitt grunnlag i lokale råstoffer, i første rekke fra jordbruk, skogbruk og stein/mineraler. Det viktig for sysselsettingen at dette råstoffet i størst mulig grad blir videreforedlet lokalt. I kommunen er det virksomheter innen bl.a. slakteri, treindustri, kleber og skifer. I tillegg er mange industriarbeidsplasser knyttet til virksomheter som mekanisk verksted, vindusfabrikk og trykkeri.

Distriktet har lange og solide håndverkstradisjoner, spesielt innen tømring og treskjæring. Disse miljøene utgjør en ressurs som kan videreutvikles gjennom et koordinert samarbeid.

Tiltak/prioriteringer

- Ved arealplanlegging er det viktig at drivverdige forekomster av stein/mineraler ikke blir omregulert til andre formål. Sel kommune må ha fokus på å sikre tilgang på nødvendig næringsareal med tanke på utvidelse og etablering av ny virksomhet.
- Det er viktig opprettholde og styrke fagmiljøet som er etablert innen ulike næringer. Kommunen skal legge til rette for å opprettholde og øke sysselsettingen i industri og håndverk ved å være en aktiv samarbeidspartner med etablerte næringsforum.

Reiseliv

Reiselivet i Sel har lange tradisjoner og har en samlet kapasitet på ca. 2.500 gjestesenger. Sel ligger strategisk til for naturbasert turisme med Rondane, Jotunheimen og Dovrefjell som nære naboer. Det er viktig å få turistene til Sel, men det er like viktig å beholde turistene lengst mulig i kommunen. Sel kommune har store variasjoner på mange områder, og har et stort potensial for et kulturbasert reiseliv med vekt på gardsturisme, kulturturisme og kunnskapsturisme. Gardmillom og Kristindagene er gode eksempler på dette. Med økende krav til opplevelser vil virksomhet i tilknytning til vassdrag og kulturbasert næring ha et stort potensiale særlig i tilknytning til Heidal, Mysusetter, Høvringen og Sel. Reiselivet har stor betydning for sysselsettingen med en stor andel kvinnelige arbeidsplasser.

Tiltak/prioriteringer

- Gi reiselivet i Sel gode rammebetingelser. Det bør legges opp til tilbud og aktivitet i alle deler av kommunen.
- Natur-, kultur- og opplevelsesturisme knyttet til Rondane, Heidal og Sjoa elv skal videreutvikles.
- Rondane Nasjonalpark er en av bærebjelkene for turistnæringen i kommunen. Det er viktig at Sel kommune legger forholdene til rette for at reiselivet kan utnytte det potensialet som ligger i området.

- ❑ Kulturlandskapet i Heidal er enestående i landssammenheng, og kommunen vil utnytte dette potensialet ved å tilrettelegge for reiselivsutvikling med vekt på bygde- og gardsturisme. Satsing på reiseliv skal knyttes opp mot Prosjekt Heidal 2010.
- ❑ Sel kommune skal bidra til samarbeid innen reiseliv på tvers av kommunegrensene. Sel kommune må være en pådriver til å kunne utvikle Otta Skysstasjon og Otta turistkontor AS, til et kompetansesenter for reiselivsrelatert næring.
- ❑ Sel kommune skal være en aktiv samarbeidspartner i forbindelse med Kristindagene, og også støtte andre, sentrale kulturarrangement i kommunen.
- ❑ Innen reiselivet bør det legges til rette for satsing på mat med utgangspunkt i lokale råvarer og tradisjoner.

Handel og tjenesteyting

Sel har et variert tilbud innen handel og tjenesteyting og det meste av denne virksomheten er samlet på Otta. En har i senere tid sett en sterk vekst i privat tjenesteyting, noe som er med på å styrke Otta som by og regionsenter. Utfra sin beliggenhet, kommunikasjonsmuligheter og befolkningsgrunnlag har Otta muligheter for videre næringsutvikling innen servicesektoren. Ulike utbyggingsprosjekt i kombinasjon med tilbud om sentrumsnære leiligheter vil kunne bidra til å øke aktiviteten i sentrum.

Otta er kommunesenteret, men også de andre tettstedene i kommunen skal bygges ut til trivelige og attraktive lokalsenter. Både av hensyn til lokal service, bomiljø og kulturtilbud er det viktig at forholdene legges til rette for utvikling også i de mindre tettstedene.

Tiltak/prioriteringer

- ❑ Kommunen må medvirke til at handel og annen tjenesteyting gis gode utviklingsmuligheter ved å legge til rette for nye næringsarealer for å dekke behovet for utbygging og etablering av ny virksomhet.
- ❑ Sel kommune vil gjennom planarbeid og stedsutviklingsprosjekter bidra med å tilrettelegge for nødvendig arealbruk og bedre stedsutforming.
- ❑ Otta må videreutvikles med regionale funksjoner og by-funksjoner. Dette er viktig for å kunne gi god service til befolkningen i Nord-Gudbrandsdalen.

Landbruk

Jordbruk, skogbruk og tilknyttede næringer utgjør til sammen en viktig del av den totale sysselsettingen i Sel. Landbruket er en av bærebjelkene for å sikre bosettingen i distriktene. Landbruket gir store ringvirkninger til annet næringsliv der Hed-Opp, Felleskjøpet og Otta Sag er store arbeidsplasser.

I dag er det i overkant av 200 bruk som søker produksjonstilskudd. De framtidige rammebetingelser for landbruket er av vesentlig betydning

for utvikling av næringen i kommunen. Den primære produksjon av matvarer og skogvirke er selve grunnlaget for å opprettholde landbruket, men med bakgrunn i den senere tids utvikling ansees det som viktig å være åpen for tilleggsnæringer i landbruket. Sel kommune bør stimulere til at kvinner benytter seg av odelsretten. Sammen med reiselivsnæringen bør landbruket som kulturbærer kunne videreutvikles.

Tiltak/prioriteringer

- Sel kommune skal gjennom planarbeid sørge for at rammebetingelsene blir slik at ressursene i jord- og skogbruk kan nyttes på en rasjonell måte i nærings-sammenheng og som grunnlag for sysselsetting og reiselivet i hele kommunen.
- Sel kommune må sikre at ulike miljøspørsmål innen bl.a. forurensning, kulturlandskap og langsiktig ressursforvaltning blir tillagt vekt ved utvikling av næringen. Sel kommune skal være positiv og løsningsorientert i spørsmål omkring forvaltning og bruk av utmarksressurser. Dette må veies opp mot en kommersiell utnyttelse av områder. Dette er særlig aktuelt i forbindelse med hyttebygging.
- Sel kommune må fortsatt sette fokus på den betydning næringen har for å opprettholde bosetting og sysselsetting i distriktet. Sel kommune ser det som en forutsetning med utvikling av tilleggsnæringer tilknyttet landbruket. Kommunen skal være en støttespiller til de som ønsker å starte tilleggsnæring.

Offentlige arbeidsplasser

I lys av distriktpolitiske utfordringer har det de senere år pågått en debatt både lokalt og sentralt med hensyn til desentralisering av statlige arbeidsplasser. Med den gunstige geografiske beliggenhet Otta har, er det naturlig å fremme interesse når det gjelder etablering av offentlige arbeidsplasser. Det er samtidig viktig å ivareta de allerede eksisterende arbeidsplassene.

Vi ser at aktivitet gir grobunn for nye aktiviteter. I forbindelse med etablering av distriktsmedisinsk senter vil det etter hvert bli en konsentrasjon av offentlige arbeidsplasser i dette området.

Tiltak/prioriteringer

- Sel kommune må være en aktiv pådriver over fylke/stat når det gjelder muligheter for etablering av nye arbeidsplasser innen det offentlige. Det vises her til etablering av distriktsmedisinsk senter.
- Sel kommune skal framstå som en attraktiv og naturlig samarbeidspartner hva angår samlokalisering/samarbeid på tvers av kommunegrenser.
- Sel kommune skal holde seg løpende orientert om planlagte endringer innen offentlig virksomhet slik at det kan settes inn nødvendige tiltak for å sikre/videreutvikle disse virksomhetene.

2. FJELL- OG UTMARKSAREAL

Totalareal i kommunen er 881 km² og fjell- og utmarksareal dekker 95% av arealet. Av dette er 23 % produktiv skog. Rondane nasjonalpark har et areal på ca 245 km² (28 %) i Sel kommune.

Mål

Sel kommune skal drive en forvaltning av fjellområda våre, som i skjæringspunktet mellom bruk og vern, tar vare på sårbar natur og dyrearter, der særlig ansvaret for villreinen er viktig. Samtidig må vi gi næringsvirksomhet knytta til fjell og utmark gode rammebetingelser og utviklingsmuligheter.

Nasjonalparksatsing/vern

Villreinen i Dovre-Rondane regionen er en av de siste gjenværende stammene av opprinnelig villrein i Europa. Dette gir kommunen et særlig ansvar, men også unike muligheter. Rondane Nasjonalpark er Norges første nasjonalpark, og ble opprettet i 1962 med utvidelse i 2003. Bakgrunnen var et ønske om et sterkere vern for å ta bedre vare på leveområdene for villreinen og det intakte økosystemet i høgfjellet.

Skal villreinforvaltningen lykkes må den bygge på en gjensidig forståelse mellom villreininteressene og øvrige samfunnsinteresser. Det er viktig at en opprettholder sysselsetting, samtidig som en beholder fjellet og dyrelivet som ga grunnlag for vern. Informasjon om villrein til turistene og kanalisering av ferdsel er viktig. Hovedinnfallsporter til Nasjonalparken i Sel er Høvringen og Mysusæter, og hva skal skje i disse områdene er av vesentlig betydning.

Heidal med seterområder har et kulturlandskap av nasjonal verdi, med sine fredete hus og gårdsanlegg, og med sitt unike kulturlandskap. Heidal er den bygda i landet med flest freda gårdsanlegg som fortsatt er i drift. Det er viktig å ivareta og videreutvikle disse verdiene, også i reiselivssammenheng.

Elva Sjoa renner gjennom Heidal. Elva er freda for vasskraftutbygging og er en av Europas beste elver for elvepadling og rafting. Sjoa bør i større grad kunne utnyttes med hensyn på elvesport, fiske og i reiselivssammenheng.

Ressursgrunnlaget gir muligheter for å utvikle et helhetlig reiselivstilbud, med nasjonalparkene som fyrtårn. Nasjonalparkriket tar sikte på å utvikle Gudbrandsdalen til Nord-Europas ledende nasjonalparkregion. Det er viktig å videreføre arbeidet med samordning mellom nasjonalparkene for å gjennomføre fellestiltak. Det er videre svært viktig at en tar hensyn til de forskjellige områdene sine vernemål og sårbarhetsteskler. "Føre var prinsippet" skal være førende.

Delmål

- ◆ Sel kommune skal bidra til en forvaltning som sikrer en bærekraftig villreinstamme i Rondane på dagens nivå, og som sikrer leveområdene og et fortsatt vekselbruk av beiteområdene.
- ◆ Sikre en mest mulig lokal forvaltning av fjell- og utmarksressursene, i statsalmenningen gjennom fjellstyret.
- ◆ Det skal legges vekt på å opprettholde et løypenett som sikrer turistnæringa gode rammebetingelser.
- ◆ Jobbe for en skånsom tilrettelegging i innfallsporten til Rondane nasjonalpark.
- ◆ Sel kommune skal bli et hovedreisemål for dem som søker natur- og kulturbaserte opplevelser og aktiviteter.

Tiltak/prioriteringer

- Det skal legges vekt på en tett dialog mellom forvaltningen og turistnæringen.
- Kommunal sti og løypeplan må utarbeides. Løypeplanen må koordineres med nabokommuner, og det må ligge i planen at en kan ha et tettere sti/løypenett i randsona enn i kjerneområdet for villreinen.
- Ivaretagelse av de gamle ferdselsårene skal vektlegges.
- Sel kommune skal være en aktiv medspiller i Nasjonalparkriket.
- Informasjon og kompetanseoppbygging er viktig. Det skal legges vekt på felles skilting, og sertifisering av økoturismebedrifter og nasjonalparkguider. Kvalitet må stå sentralt.
- Det skal legges vekt på å beholde trekkvegene for villrein nord-sør.
- Legge til rette for økt satsing på reiseliv knyttet opp mot kultur- og naturbaserte opplevelser.

Hyttebygging

Det er vært en sterk utbygging av hytter i randområda til nasjonalparken. En kan tåle fortetting lengre fra grensa, men det er viktig at videre hyttebygging må ses i henhold til fylkesdelpanen for Rondane.

Mye av skiløypenettet ligger på veger, og vil i slike tilfeller komme i konflikt ved brøyting inn til hytter/høystandardområder. Dersom vegene skal brøytes må en ha en tilfredsstillende alternativ skiløype. Dette må videre vurderes i forhold til trafiksikkerhet for barn og hindringer for friluftslivet. I statsalmenning er det ikke tillatt med inngjerding av hytter. Inngjerding av hytteeiendommer bør bare tillates der det er nødvendig. Det er imidlertid viktig at de beiteberettigede har gitt sin tillatelse, og at ikke ferdselsveger og råk blir stengt.

Delmål

- ◆ Sel kommune skal være restriktiv til hyttebygging i influensområdet til nasjonalparken.

- ◆ Legge vekt på å fortette de eksisterende hytteområdene, og være restriktiv ved åpning av nye områder.

Tiltak/prioriteringer

- Hovedtyngden av framtidig hyttebygging vil skje vest for Lågen, uten at dette forhindrer videre utvikling av allerede eksisterende områder.
- Klare regler og bestemmelser vedrørende hyttebygging må nedfelles i tekstdelen til arealplanen og i de enkelte reguleringsplanene.

Kulturlandskap og sæterbruk.

Kulturlandskap er det menneskeforma landskapet, som avspeiler naturvilkår, samfunnsforhold og historie. Jordbruk har gjennom tusener av år påvirket landskapet vårt, og etterlatt seg et stort antall spor som kilde til forståelse for menneskers liv og samfunn.

Bygninger i jordbrukslandskapet er ofte markante og hører til de viktigste kulturminnene i nyere tid. I Heidal har vi den største konsentrasjonen av verna og verneverdige bygninger i Norge. En særlig trussel mot de kulturhistoriske verdiene i jordbrukslandskapet er knytta til nedlegging av drift som fører til forfall av bygninger. Heidal m/sæterområder er utpekt som spesialområde i Nasjonal oversikt over verdifulle kulturlandskap i Norge. Kommunens varierte kulturlandskap er en viktig ressurs for Sel som reiselivskommune.

Delmål

- ◆ Sel kommune skal arbeide for å bevare særegne sæterstuler, og for å hindre gjengroing i kulturlandskapet.
- ◆ Kulturlandskap og bygningsmiljø skal utvikles på en forsvarlig måte og forankres i lokale tradisjoner.

Tiltak/prioriteringer

- Sel kommune kan gi tilskudd til bevaring av seterhus og for å hindre gjengroing av kulturlandskapet.
- Sel kommune skal arbeide aktivt for tilrettelegging for bruk av bioenergi, i denne sammenheng for bruk av virke som blir tatt ut ved pleie av kulturlandskapet.

Vilt og fisk

Sel kommune har stor variasjon i biotoper, fra dalbotn med elver og kulturlandskap, produktiv skog til fjellbjørkeskog, lavflyer og høgfjellet. En har derfor grunnlag for et svært variert dyreliv. Forvaltningen av villreinen må skje over kommunegrensene, og en har et stort ansvar for å sikre villreinen livsbetingelser i framtida. Sel er også en del av en større elgregion der en samarbeider i forvaltningen for å ha en bærekraftig elgstamme som er tilpasset beiteressursene. Andre jaktbare arter av en viss betydning i Sel er hjort, rådyr, hare, rype, skogsfugl og ender.

Storviltstammene representerer en betydelig matressurs, og opplevelsesverdien av viltet utgjør en stor trivselsfaktor både for jegere og andre friluftsfolk. Bestandene av hjortevilt må tilpasses beitegrunnlaget og øvrige samfunnsinteresser. Ressursene høstes gjennom jakt der allmennheten fortsatt må gis god tilgang. Viltforvaltningen må skje i nært samarbeid med grunneierne.

Sel har både ynglende jerv og gaupe i sitt artsmangfold. Det er et mål at bestanden av disse rovdyrene holdes på et forsvarlig nivå. Med dette menes at vi vil ha en balanse mellom biologisk mangfold og bærekraft, næringsinteresser og friluftssinteresser. Det skal ikke være ulv og bjørn med fast tilhold i kommunen.

Lågen, Nedre Otta og øvre deler av Sjoa er svært gode fiskeelver, og vi har en mengde større og mindre fiskevatn med godt fiske, som gir anledning til rike naturopplevelser. En fortsatt god fiskestamme forutsetter en forvaltning av elvene som tar hensyn til fiskens leveområder.

Delmål

- ◆ Sel kommune skal ha en bærekraftig forvaltning og utnytting av vilt- og fiskeressursene, også som grunnlag for næringsutvikling.

Tiltak/prioriteringer

- Sel kommune skal arbeide for å påvirke til en best mulig utnytting av vilt- og fiskeressursene.
- Rekrutteringstiltak for å få flere jegere og fiskere, i samarbeid med grunneiere, skole, fjellstyre, jeger- og fiskeforeninger.

3. OPPVEKST I SEL

Oppvekst er en sentral del av den kommunale virksomheten og omfatter i hovedsak barnehager, skolefritidsordning og grunnskole. I tillegg er leirskole og den videregående skole av betydning for barna og de unges utvikling. Det er viktig at vi ser helheten i et 13-årig skoleløp, fra og med grunnskole til og med videregående skole, der kommunalt og fylkeskommunalt ansvar i praksis må overlappe hverandre.

Kommunen ønsker å legge til rette for en oppvekst som skaper sterk tilhørighet til Gudbrandsdalen. Dette er en viktig forutsetning for at unge skal flytte tilbake til hjemstedet etter endt utdanning.

Undervisningssektoren står ovenfor store utfordringer fremover. Ved satsing på oppvekst, må skolen være en prioritert oppgave. Det må satses på kvalitet på undervisningen, og skal god læring oppnås, må både faglige og fysiske forhold være av god kvalitet.

Mål

Kommunen vil arbeide for å opprettholde og utvikle et godt barnehage- og utdanningstilbud på alle nivå.

I skolene og barnehagene i Sel skal en legge forholdene til rette slik at alle kan oppleve vekst og utvikling i et inkluderende og utviklende miljø.

Barnehager

Barnehagene skal gi et pedagogisk tilrettelagt tilbud i tråd med sentrale og lokale føringer. Dette går ytterligere fram av barnehageplan for Sel kommune 2004-2010. Det er viktig at den enkelte barnehage innenfor de rammer som er satt får utvikle sin egenart, da dette skaper ett mangfold i barnehagetilbudet. Barnehagene må ha gode uteplasser for lek og fysisk-aktiviteter. Gode barnehagetilbud er et vesentlig bidrag til å gi gode oppvekstvilkår. Utfordringer for barnehagene framover er blant annet videreutvikling av felles satsingsområder for alle barnehagene i Sel, få menn til å ta arbeid i barnehagene og synkende barnetall. Det er viktig å sørge for at barnehagene kan gi et godt tilbud til alle som har behov for det, og at åpningstidene gjenspeiler brukernes ønsker.

Delmål

- ◆ Sel kommune skal ha full barnehagedekning slik at alle som ønsker det, kan få et barnehagetilbud.
- ◆ Kommunen skal ha et variert barnehagetilbud.

Skoler

Kommunen har et godt utbygd skoletilbud med barneskole på Sel, Heidal og Otta, og ungdomsskole i Heidal og på Otta.

Skolene er viktige kompetansesentra i kommunen og har stor betydning når det gjelder arbeidsplasser og utvikling av positive miljø også utenom skoletida. Et godt utbygd skoletilbud er viktig med tanke på bosettingen. Skolefritidsordning vurderes etter behov og som en del av betryggende tilsyn og omsorg for barn opp til 10 år. Mat er viktig for barns læringsevne og på trappene står nå innføring av gratis skolemåltid i grunnskolen. Sel kommune må derfor planlegge og ta høyde for en slik reform.

Delmål

- ◆ Kommunen legger stor vekt på å opprettholde en god og tidsmessig grunnskole, der skolens standard og utstyr er slik at den gir gode pedagogiske og miljømessige betingelser for elevene og alle som arbeider i skolen.
- ◆ Sikre tilrettelagte tilbud til barn og unge med særskilte behov.

Leirskolen

Den norske Fjellskolen på Høvringen gir leirskoletilbud til grunnskoler fra hele landet. Det er viktig at leirskolen har forutsigbare rammer for sin drift. Det må vurderes hvordan og om leirskolen kan innarbeides som en fast del av skoleplan i Sel. Det er og viktig for elevene i Sel at det også opprettholdes tilbud om leirskole i annet miljø.

Nord-Gudbrandsdal videregående skole

Regionsentertanken må holdes i hevd. Det er viktig at et desentralisert skoletilbud i norddalen ikke må gå på bekostning av bredden. Sel kommune vil fortsatt jobbe for at fylkeskommunen gir ungdom i norddalen det samme faglige tilbudet som ungdom har i landet for øvrig. Det må videre skapes gode koblinger mot lokalt næringsliv i hele norddalen. Samarbeid og samhandling mellom primærnæringene, skole, reiseliv, offentlig og privat virksomhet er viktig (praksisplasser og oppfølgingstjeneste).

Tiltak/prioriteringer

- Sel kommune skal prioritere et godt utbygd barnehage- og skoletilbud for barn og unge med vekt på mestring og utvikling.
- Driften av skoler og barnehager skal primært være en offentlig oppgave. Det skal legges vekt på et fortsatt godt samarbeid med de private barnehagene.
- Tilrettelegge for et godt og nært samarbeid med foreldre/foresatte basert på gjensidig tillit, respekt og aktiv deltagelse.
- Skolene og barnehagene må være samarbeidende parter som har gode rutiner for overgangen mellom barnehage og skole, og mellom de ulike skoleslagene.
- Sel kommune vil arbeide for å få organisert en interkommunal PP-tjeneste. Den skal videres samordnes med PP-tjenesten for den videregående skolen.
- Sel kommune skal aktivt utnytte ny teknologi i undervisninga.
- Sel kommune skal være aktiv i kampen mot mobbing.
- Det skal legges vekt på en samfunnsaktiv skole, der forholdet mellom skole og nærmiljø står sentralt.

4. BO OG LEVE

Sel kommune ønsker å sikre et tilstrekkelig antall og et variert tilbud av ulike typer boliger, deriblant boliger med hensyn til ulik funksjonsgrad. Kommunens rolle og ansvar i dette arbeidet vil være sentralt, men det utfordrer også til et samspill mellom private aktører og kommunen som tilrettelegger. Bosatte innflyttere med annen kulturell bakgrunn har spesielle behov, og for å ivareta deres interesser på best mulig måte bør en ha fokus på dette temaet. Det bør videre være et tilfredsstillende tjenestetilbud knyttet til boliger og bomiljø.

De økende kravene til mobilitet, gir store utfordringer for samferdselen. Det er derfor viktig å satse på gode samferdsel- og kommunikasjonsmuligheter, og sikre kollektivtilbudet. I henhold til nyere målinger av levekårsindeks i kommunenorge, kommer Sel ikke spesielt gunstig ut i når det gjelder utbredelse av levekårsproblemer. Indeksen gir uttrykk for de sosiale problemene, og det ligger spesielle utfordringer i å bedre velferdssituasjonen i kommunen.

Mål

Innbyggerne skal oppleve god livskvalitet gjennom å få dekt ulike behov, uavhengig av livsfase, individuelle forutsetninger, bosted og etnisk og sosial bakgrunn.

Boligbygging/Tettstedsutvikling

Når det gjelder boligutvikling i kommunen har det som landet for øvrig vært en tendens med tilflytning til sentrumsnære strøk og til lettstelte leiligheter. Dette er en trend som man må ta høyde for vil fortsette i tiden framover, og det er derfor vesentlig at man forsøker å imøtekomme slik etterspørsel.

Det er et stort mangfold i etterspørselen av boliger, og kommunen har ansvar i å tilrettelegge for denne variasjonen. Økt grad av sentralisering tilsier at utbyggingsområder bør lokaliseres i tilknytning til tettstedene, men det bør også finnes muligheter for spredt boligbygging. Kommunen vil ha et spesielt fokus på tema boplikt, bruksendring mellom bolighus og fritidsbebyggelse samt samlokalisering av boliger og fritidseiendommer.

En annen utfordring vi står ovenfor er at en del natur- og menneskeskapte forhold er av betydning for boligutviklingen i kommunen. Støy fra E6, Lågen med flomrisiko, bratte dalsider med rasrisiko, verdifulle kulturlandskap og landbruksarealer er alle eksempler på forhold som krever særskilte tiltak (f.eks. ras og flomsikring) med tanke på videre boligutvikling. I visse pressområder foreligger det arealknapphet, og her vil da løsninger basert på boligfortetting være viktig.

Delmål

- ◆ Det skal legges til rette for et variert botilbud, for ulike livsfaser, boformer og økonomiske forutsetninger.

Tiltak/prioriteringer

- Det bør planlegges og tilrettelegges for boligtomter i varierende størrelse og i ulike omgivelser. Samarbeid mellom kommunen og private aktører om varierte boligformer og størrelser bør stå sentralt.
- Det skal legges til rette for boliger med hensyn til ulik funksjonsgrad, eks omsorgsboliger og tas hensyn til etterspørsel etter sentrale, lettstelte leiligheter for alle aldersgrupper.
- Det bør tillates spredt bebyggelse i desentrale strøk, der forholdene ligger til rette for det.
- Sørge for tilstrekkelig tilbud om kommunale/private utleieenheter i varierte boformer og størrelser ved forskjellige behov.
- Legge til rette for /oppfordre til grunneiersamarbeid ved utbygging av boligområder, uavhengig av eiendomsgrenser samt legge vekt på nærmiljø og turmuligheter ved boligområder i arealplaner.
- Legge til rette for høyere utnyttelse av tomter i sentrale strøk.
- Den kommunale tilretteleggingen må ta høyde for den økende trenden til blanding av bolig og fritidsbebyggelse, og at småbruk og nedlagte gardsbruk er en del av kommunens botilbud.

Nye innbyggere i Sel

Innflyttere og nye verdensborgere er med på å øke folketallet, samtidig som de utgjør en ressurs i lokalsamfunnet. Det er viktig at disse blir godt mottatt og at det tilrettelegges for at disse skal trives i kommunen.

I Sel kommune har vi flere nasjonaliteter og økende antall med fremmedkulturell bakgrunn. Kommunen har i de senere årene bosatt flyktninger, hvorav de fleste bor på Otta. For å lykkes i integreringsarbeidet er det viktig å legge vekt på holdningsskapende arbeid, både for de som skal inkluderes og for befolkningen forøvrig.

Delmål

- ◆ Sel kommune skal fremstå som et inkluderende og flerkulturelt samfunn, hvor alle kan føle tilhørighet.

Tiltak/prioriteringer

- Innflyttere og nyfødte i kommunen skal vies oppmerksomhet.
- Kommunen skal opptre aktivt ovenfor de ungdommene som flytter ut av kommunen, f.eks på grunn av studier. Det er naturlig å etablere denne kontakten på videregående skole.
- Det må legges til rette for sosiale treffpunkt, der aktivitetstilbud samles/sentreres.
- Informasjonsarbeid/holdningsskapende arbeid for å endre folks holdninger og fremmedfrykt bør stå sentralt.
- Kommunen skal ved tilrettelegging vektlegge boligtilbud, språk- og voksenopplæring, innføring av norske forhold til de fremmedspråklige og sosial integrering ved personlig kontakt.
- Der bør tilrettelegges/oppfordres til at det finnes arbeidsplasser, eller opplæringsplasser i bedrifter.

Tjenester knyttet til boliger og bomiljø

En ser at det i senere tid har vært en tendens til økende kjøpekraft og forventninger. Videre bor flere eldre, syke og funksjonshemmede hjemme. Kommunen ønsker å opprettholde gode levekår og livskvalitet for hele befolkningen, og en ser at et tjenestetilbud knyttet til ulike behov er av vesentlig betydning. Utfordringen i kommunen er å kunne gi innbyggerne informasjon om kommunale og private tjenester knyttet til boliger og bomiljøer. Koordinering er viktig for god utnyttelse av tjenestene.

Delmål

- ◆ Det skal legges til rette for at ulike tjenester i større grad kan tilbys i egen bolig, og bidra til å øke befolkningens livskvalitet.

Tiltak/prioriteringer

- Det bør opprettes en opplysningstjeneste med tanke på boligformidling. Samlet informasjon over utleiemuligheter og boliger/tomter til salgs i kommunen, både kommunale og private.
- Sel kommune skal oppfordre og stimulere velforeninger og borettslag til å legge til rette for utvikling av gode bomiljøer, deriblant bidra til godt sosialt samvær og fysisk tilretteleggelse av fellesarealer/lekeplass.
- Utførelse av tjenester som f.eks. hagearbeid, grusing, snømåking og barnevaktordning, bør samordnes gjennom en sentral som formidler/koordinerer tjenestene.

Samferdsel/kommunikasjon

Otta er et naturlig regionalt kommunikasjonscenter både når det gjelder tog, buss og taxi. Utbygging av kommunikasjoner må sees i kommunalt, regionalt og nasjonalt perspektiv. Sel kommune er bl.a. avhengig av prioriteringer innenfor nasjonal satsing på vei og jernbane for å opprettholde en god offentlig infrastruktur i fremtida.

Det er viktig å satse videre på Otta som knutepunkt for gods- og persontrafikk innenfor kommunen og regionen. Ettersom Sel kommune har friluftsliv som satsingsområde er det viktig å tilrettelegge for de reisende. Det bør legges vekt på å opprettholde og videreutvikle stasjonsområdet, bl.a. med tanke på opprettholdelse av billettsalg, døgnåpent venterom og tilrettelegge for spisemuligheter/overnatting for reisende/sjåførere. Det ligger en utfordring i at IT- utviklingen går raskt, noe som sikkert vil prege samfunnsutviklingen de neste årene.

Delmål

- ◆ Transportmiddel som buss, tog og taxi skal være et reelt alternativ.
- ◆ Veiene skal være på et nivå som ivaretar næringslivet og befolkningens behov for transport, og det skal være gode forhold for myke trafikkanter.
- ◆ Sel kommune skal ha et fremtidsrettet IT-tilbud.

Tiltak/prioriteringer

Buss/Tog

- ❑ Kommunen skal være en pådriver i arbeidet med forbedring av det kollektive transporttilbudet, og oppfordre til at transportløsninger er mer koordinerte.
- ❑ Kommunen må være pådriver for flere togavganger, bl.a. tidligavganger. Togtilbud fra Lillehammer bør forlenges til Dombås.
- ❑ Bybuss/ringbuss som går med jevne mellomrom hver dag internt i kommunen bør vurderes som et tilbud til de som ikke har bil, særlig barn, unge og gamle.
- ❑ Et tilbud for nattbuss i helgene (fleksible ordninger ved større arrangement) bør etableres.
- ❑ Overføring av godstransport fra veg til bane. Etablering av godsterminal på Otta utvikles.

Drosje

- ❑ Øke kapasiteten ved spesielle tidspunkt. Særlig ved skolestart og skoleslutt.
- ❑ Det må legges vekt på å bedre tilgjengeligheten.

Veger

- ❑ Kommunen skal være pådriver for utbygging av E6, dvs motorveg til Otta.
- ❑ Vektlegging av trafikksikkerhet. Veinettet til boligene skal være godt og trygt.
- ❑ Det skal legges vekt på en trygg skolevei, i form av gode og sammenhengende gang- og sykkelveier. Gang- og sykkelvei skal ikke benyttes som adkomstvei.
- ❑ Det skal arbeides for tverrforbindelse mellom E6 og Øya over Lågen.

IT

- ❑ Sel kommune skal påvirke/tilrettelegge slik at nettverkløsninger med høy kapasitet blir tilgjengelig i alle deler av kommunen.
- ❑ Kommunen skal gjennom egen virksomhet være pådriver for fremtidens bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

5. KULTUR OG FRITID

Kulturaktiviteter er en vesentlig faktor i samfunnsutviklingen og kulturell virksomhet skaper kontakt og forståelse på tvers av alder og sosiale grupper. Sel kommune har et rikt og mangfoldig kulturliv som det er viktig å opprettholde og videreutvikle. Sel kommune har videre en rekke kulturelle attraksjoner, og det er viktig at disse tas vare på og gjøres kjent og tilgjengelig.

Generelle utfordringer innenfor området er at tilskudd til lag og foreninger har vært stabil, men antall lag og foreninger som søker er økende. Dette vil på sikt kreve strengere prioriteringer. Kravet som stilles til ledere av frivillige lag og foreninger øker, og det er derfor viktig å satse på kompetanseheving.

Mål

Sel kommune skal gi alle innbyggerne mulighet til å oppleve og delta aktivt i kultur- og fritidsaktiviteter.

Kultur- og fritidstilbudene i kommunen skal utformes slik at de fremmer psykisk og fysisk helse, identitet, trivsel og personlig utvikling.

Kultur representerer en kraft og verdi som Sel kommune ønsker å sette i sammenheng med andre viktige områder som reiseliv, næringsutvikling og skole.

Kulturelle uttrykksformer

Sel kommune har i dag et bredt spekter av tilbud. Frivillige lag og foreninger, den kommunale kulturskolen og andre tilbyr aktiviteter innen: Drama, Musikk, Kunst og håndverk, Dans, Film/kino og Litteratur. Sel kommune skal ha en sterk satsing på Kristindagene og Musikalprosjektet som viktige arenaer for dem som utøver kulturelle uttrykksformer.

En utbygging av Otta Kulturhus har vært ønsket lenge.

Det er viktig at kulturhuset har nok plass og kan tilrettelegge for ønsket aktivitet. En viktig del av kulturlivet er bl.a. besøk av artister og Riksteateret, og det er derfor viktig at det fortsatt er rom for slike arrangement. I tillegg til Otta kulturhus er Heidalshallen arena for aktivitet av denne type. Utbygging av kulturhus og flerbrukshall må også ta hensyn til behovene som er knyttet til Otta Martna'n. Strukturen vi har av lokale samfunns- og grendehus bør opprettholdes.

Tiltak/prioriteringer

For å sikre gode kulturtilbud innen kommunen er det viktig å satse tungt på noen spydspisser:

- Sel kulturskole

- ❑ Kristindagene i Sel
- ❑ Ved utbygging av eksisterende kulturhus må de fremtidige behov legges til grunn.
- ❑ Musikalt samarbeidsprosjekt (ungdomsmusikalene)
- ❑ Mulighet for kunstutstillinger (galleri)

Idrett og fysisk aktivitet

Sel kommune har p.r. i dag mange og gode tilbud innen idrett og fysisk aktivitet. Disse drives som organisert aktivitet, egenaktivitet og tilrettelagt aktivitet (FYSAK).

Sels beliggenhet er unik i forhold til de muligheter som naturen byr på. Nærheten til naturområdene i Rondane, Dovre og Jotunheimen gjør det naturlig å satse på aktiviteter knyttet til natur. Kommunen har et særlig ansvar for å sikre at områdets tur- og jakttradisjoner videreføres til yngre generasjoner.

Funksjonshemmede er p.r. i dag henvist til bilveier for å nå ut i naturen. Det vil derfor være viktig å prioritere stier/anlegg som også ivaretar funksjonshemmedes interesser. Det må satses på gode prosjekt for å øke den fysiske aktiviteten i alle deler av befolkningen. Kapasiteten i Ottahallen har i flere år vært sprengt, og økt hallkapasitet/ny flerbrukshall bør derfor prioriteres høyt.

Svømmehallene i kommunen må ha lange nok og gode åpningstider. Planer for skiløyper og turstier samt nærmiljøanlegg og lekeplasser bør utarbeides. Tilskudd til private nyanlegg må opprettholdes, anleggstyper som mangler i kommune bør prioriteres her .

Tiltak/prioriteringer

For å sikre gode tilbud innen idrett og fysisk aktivitet er det viktig å satse på følgende:

- ❑ Lekeplasser
- ❑ Tilrettelegging og vedlikehold av stier og løyper bør prioriteres. Brukere med spesielle behov skal vektlegges.
- ❑ Sikre at alle elever i grunnskolen kan velge fag der friluftsliv og jakt inngår.
- ❑ Flerbrukshall på Otta
- ❑ Pilegrimsleden
- ❑ ”Åpen hall” – Egenaktivitet i hall – lokaler og utendørsanlegg til egenorganisert aktivitet.
- ❑ Tilretteleggelse for utendørs badeplasser i hele kommunen.
- ❑ Kunstgras på Otta

Fritidsaktiviteter og organisasjonsliv

Sel kommune har en rekke humanitære og idealistiske organisasjoner, samt kommunalt utpekte utvalg. Sel kommune må bestrebe seg for å gi organisasjonene gode arbeidsvilkår, slik at disse kan opprettholdes. Tilgang på billige møte-/aktivitetslokaler er dessuten viktig.

Tiltak/prioriteringer

Følgende prosjekter bør prioriteres i planperioden:

- ❑ Tiltak for barn og unge
- ❑ Tiltak for grupper med særlige behov
- ❑ Styrke samarbeidet mellom kommunen og frivillig sektor

Bibliotek

Sel bibliotek skal videreutvikles som sted for kulturopplevelse, læring og informasjon. Hovedbiblioteket er på Otta, med filialer i Heidal og Sel. Det er naturlig å videreføre denne tilgjengeligheten til bibliotekstjenster i planperioden. Hovedbiblioteket blir i 2005 samlokalisert med Nasjonalparksenter for Rondane og Informasjonssenter for bergverk og steinindustri. Samlingene vil utfylle hverandre og gi positive effekter for brukerne.

Tiltak/prioriteringer

- ❑ Utvikle samarbeid med skolene og skolebibliotekene. Samarbeidet skal formaliseres gjennom avtaler.
- ❑ Samordnet profilering og markedsføring av bibliotek, nasjonalparksenter og informasjonssenteret for bergverk og steinindustri.
- ❑ Samlingene skal ha kvalitet og være aktuelle og allsidige. Teknisk utstyr skal være oppdatert.

Kultur og fritidsaktiviteter som grunnlag for næring

Sel kommune har p.r. i dag bedrifter som er helt eller delvis basert på håndverk og husflid, kulturlandskap/gardsturisme, kulturarrangement, opplevelser, natur og lokale mat- og drikke tradisjoner. Kjennetegnet for slike bedrifter er at de ofte er små.

Kommunen bør legge til rette for nettverksbygging mellom bedriftene. For bedrifter i en planleggings-og oppstartfase er det viktig med kontorfasiliteter der kulturbedriftene kan "leie" seg inn for kortere eller lengere perioder. Sel kommune bør sammen med næringslivet arbeide for å få til et "Kulturveksthus" der denne type bedrifter kan "spire og gro".

Tiltak/prioriteringer

For å sikre utvikling innen bedrifter som baserer seg på kultur og fritidsaktiviteter som næring er det viktig å satse på følgende:

- ❑ Jørundgard Middelaldersenter
- ❑ Prosjekt Heidal 2010
- ❑ Nettverksbygging mellom kulturbedrifter
- ❑ Åpne kirker
- ❑ Heidal håndverkstun
- ❑ Otta skystasjon

Kirke og gudstjenesteliv i Sel

Kirken er et sted der mange søker fellesskap i glede og sorg. Det er også et sted der man kan søke svar på eksistensielle spørsmål i tilværelsen. Det er derfor viktig at kirka aktualiseres slik at folk får et eierforhold til den. Vi må arbeide for at fordommer og terskler bygges ned.

6. KOMMUNAL SERVICE- OG TJENESTEYTING

Service

Service har en overordnet betydning i all kommunal virksomhet, og en ser det som viktig med god kvalitet innenfor dette området. For innbyggerne er kjennskap til egne rettigheter og hva de kan kreve av kommunen viktig. Kommunen kan være tydeligere på hva som ikke tilligger kommunens ansvar. Det er gjennom informasjon om kommunens virksomhet vesentlig å gi innbyggerne kjennskap til hvordan de kan delta og ta medansvar.

Kommunikasjon er også viktig med tanke på å yte god service. Gjennom kommunens intranett og at stadig flere er tilknyttet internett via bredbånd, ligger det et potensiale som kan utnyttes kommunikativt. Tilgjengelighet betyr at det skal være mulig innen rimelig tid å få svar på sine spørsmål. Tilrettelegging for elektronisk kommunikasjon vil kunne være med å øke tilgjengeligheten.

Brukerundersøkelser kan være et egnet redskap for å initiere satsingsområder for å optimalisere våre tjenester. Internt kan videre arbeid med serviceerklæringer rette fokus mot den service kommunen gir gjennom tilrettelegging og tjenesteyting. Det er også viktig å arbeide med gode rutiner samt med kvalifisering og motivering av kommunens ansatte.

Mål

Riktig kvalitet, nødvendig informasjon, og god tilgjengelighet er viktige element i servicebegrepet og skal være bærebjelker i kommunens forståelse av dette.

Tiltak/prioriteringer

- ❑ Meroffentlighet skal praktiseres og videreutvikles mot en optimal forståelse av begrepet.
- ❑ Sel kommune skal åpent kommunisere kommunens eget tilbud gjennom forpliktende serviceerklæringer.
- ❑ Kommunens hjemmeside og servicesenter med sentralbord må videreutvikles som bærebjelke i den kommunale informasjonen.
- ❑ Spørre- og brukerundersøkelser der grupper gir tilbakemeldinger på tjenester bør nyttes for å kommunisere med innbyggere som ikke tar direkte kontakt..

Tjenesteyting

Kommunal tjenesteyting omfatter områder som gjelder alle eller store grupper av innbyggerne, mens andre tjenester har mer definerte målgrupper. Tjenestene kan være lovpålagte eller vedtatt av kommunen selv. Sel kommune skal gjennom brukerundersøkelser skaffe seg kjennskap til hvordan en del av tilbudte tjenester vurderes av mottakerne og/eller deres pårørende.

Tekniske tjenester

Tekniske tjenester består av flere elementer. Fysisk infrastruktur for vannforsyning, avløp og anlegg for slamhåndtering og avfallshåndtering utgjør de fysiske elementer, samt feiing, brann- og redningsberedskap.

Delmål

- ◆ Sel kommune har som mål å tilrettelegge en infrastruktur og yte tjenester som gir trygghet for innbyggere og besøkende, samt bidra til opprettholdelse og utvikling av næringslivet i kommunen.
- ◆ Sikre at alle som oppholder seg i kommunen samt næringsvirksomheter tilstrekkelig vann av god kvalitet.
- ◆ Sel kommune skal vektlegge stabile tjenester og driftssikkerhet da dette gir trygghet.
- ◆ Miljøperspektivet skal stå sentralt.
- ◆ Tilknytte flest mulig privatpersoner og næringsvirksomheter kommunale eller andre godkjente avløpsanlegg.
- ◆ Sel kommune vil gjennom Nord-Gudbrandsdal renovasjonsselskap arbeide for en avfallshåndtering som minimaliserer forurensingen, og i størst mulig grad omgjør avfall til en ressurs.

Produksjon og bruk av energi

All produksjon og bruk belaster i større eller mindre grad miljøet. Kommunen skal fungere som et forbilde innen energisparing, stimulere til utbygging og bruk av alternative energikilder og ved å satse på fleksible energiløsninger i egne bygg. Vannbåren varme ivaretar fleksibiliteten med hensyn til energikilder for oppvarming, og må derfor anvendes i størst mulig grad. Sammenhengen mellom miljøet og energibruk og energiproduksjon skal vektlegges i grunnskolene i Sel.

Det må kalkuleres med en økning i forbruket i planperioden, både i kommunal virksomhet og i kommunen for øvrig. Kommunen vil derfor utarbeide en samlet plan for utbygging av minikraftverk i Sel. I løpet av planperioden må en eventuell utbygging i Ottaelva nedenfor Eidefossen avklares.

Det er en nødvendig å få til en satsing på bruk av biomasse og jordvarme. Sel kommune ønsker at Eidefoss AS skal påta seg et hovedansvar i regionen for å realisere mulighetene som ligger i utnyttelse av alternative energiformer.

Delmål

- ◆ Gjennomføre tiltak for å redusere eget energiforbruk, vurdere og installere løsninger som er fleksible med hensyn til bruk av energikilder, og som er energieffektive.

- ◆ Stimulere til utbygging av minikraftverk og satsing på alternative energikilder, blant gjennom vårt eierskap i Eidefoss AS.

Helse- og sosialtjenester

Helse- og sosialtjenester er en stor del av kommunens tilbud til innbyggerne. Disse tjenestene er lovpålagte og nivået styres mye gjennom nasjonale føringer. Kommunens viktige rolle er å gjøre lover, regler og føringer om til gode tjenester. Vekt på smidighet og gode faglige prosesser må prioriteres. Videre er det en stor oppgave å finne organisasjonsmodeller som på en god måte ivaretar sentrale føringer og gir optimale tjenester. Kommunen har fokus på tilrettelegging og hjelp til funksjonshemmede.

Oppfylld av lovpålagt tilbud om døgnavlastning er en utfordring kommunen står ovenfor. Tilbud innen psykiatritjenesten må utvikles, uten at denne tjenesten utvikles til en ny sær-omsorg. God legedekning, god ambulansetjeneste og utvikling av desentraliserte helsetjenester til alle er viktige satsingsområder. Det er også viktig at arbeid med og tiltak for godt kvalifisert personell må prioriteres.

Det vil fortsatt være viktig å prioritere god legedekning og gode vaktordninger. Utvikling av forebyggende arbeid for barn og unge gjennom skolehelsetjenesten og en allsidig og godt utbygd helsestasjon er dessuten viktige områder.

En satsing på utvikling av desentraliserte helsetjenester som et tilbud til hele regionen er et svært sentralt satsingsområde for å heve helsetjenestetilbudet for innbyggerne i et område med lang vei til sykehus. Utbygging av DMS med et bredt tilbud av helsetjenester skal fortsatt prioriteres. Tilbud etableres i et samarbeid med øvrige kommuner i regionen og Sykehuset Innlandet.

En helhetlig innfallsvinkel innen sosialtjenesten blir stadig viktigere ettersom brukergruppene representerer en stadig mer sammensatt problematikk. Økonomisk sosialhjelp bør i størst mulig grad være av temporær karakter. Arbeids- og velferdsforvaltningen, representert ved Aetat, trykdeetaten og sosialtjenesten, er en helt sentral del av dagens norske velferdsstat.

Sosialhjelpsutgiftene i Sel er høye i forhold til kommuner Sel bør sammenlikne seg med. Andel uføretrygdede, arbeidsledige, personer på attføring og overgangsstønad er høyt, og det er et mål at dette skal reduseres. I tillegg er gjennomsnittlig bruttoinntekt i kommunen svært lav. Det bør letes etter årsakssammenhenger slik at dette kan legges inn i den generelle forebyggingen, individuelle rådgivingen og oppfølgingen.

Delmål

- ◆ Sel kommune vil sikre allsidige og kvalitativt gode helse- og sosialtjenester best mulig tilpasset den enkeltes behov.
- ◆ Andelen av kommunens innbyggere som er avhengige av sosialhjelp skal ned.
- ◆ Gode tilbud, både kurativt og forebyggende, skal fremme uavhengighet, selvstendighet og evne til å mestre eget liv. Et helhetlig menneskesyn skal sikre alle et kvalitativt godt livsinnhold og et verdig liv.
- ◆ Forebygge utvikling av psykiske lidelser blant barn og unge og gi et faglig godt tilbud til personer som trenger behandling, støttesamtaler og aktivitetstilbud.

- ◆ Utbygging og utvikling av desentraliserte helsetjenester skal prioriteres som et supplement til sykehusetjenestene, og bidra til trygghet for innbyggerne. Den faglige kvaliteten skal ha samme nivå på DMS som sykehus.
- ◆ Utvikle et godt samarbeid med andre etater, og med en helhetlig tilnærming prioritere både forebygging og individuelle kvalifiseringstiltak. Alle skal ut fra sine forutsetninger hjelpes til et godt og verdig liv gjennom sosial trygghet og gode levekår.
- ◆ Barneverntjenesten skal arbeide for trygge og gode oppvekstvilkår, og for å sikre barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling.
- ◆ Sel kommune har som mål at den enkelte skal kunne oppleve trygghet og trivsel, samt ha størst mulig selvbestemmelse i sin hverdag.
- ◆ Institusjonsplass skal først og fremst være for avlastning og pleie av særlig omsorgstrengende.
- ◆ Utvikle en koordinerende instans med kartlegging/oppfølging for brukere av tverrfaglige tjenestetilbud innen helse- og sosialtjenester.
- ◆ Satse på tiltak for yngre i aldersgruppa 18-25 år som faller utenfor ordinært skole-, arbeid- og utdanningssystem.

7. KOMMUNESTRUKTUR OG SAMARBEID

Sel kommune har vært organisert med en tilpasset funksjonsmodell fra 1994. Det har ved flere anledninger vært en gjennomgang av den administrative organisering. Det er foretatt justeringer og tilpasninger av modellen. En følge av dette er at kommunen nå drives med en enklere og flatere struktur enn tidligere.

Organisering av det politiske beslutningssystemet ble endret fra kommunestyrevalget 2003. Vi fikk en ny politisk organisasjonsform der flest mulig av kommunestyrets medlemmer er fordelt på faste utvalg med klart definerte oppgaver og betydelige fullmakter.

For at regionen skal være konkurransedyktig må kommunene stå sammen og fungere som en integrert og handlekraftig region med nettverk av sentre. Spesielt er det viktig å ha fokus på å videreutvikle fagmiljøene. Det foregår en del interkommunalt samarbeid innenfor mange saksfelt i dag som er mer eller mindre formaliserte. Det er viktig å vektlegge det interkommunale og regionale samarbeidet også i tiden fremover.

Kommunestruktur og regionalt samarbeid vil være viktige politikkområder i årene fremover. For å møte fremtidens utfordringer, kan det bli behov for større og økonomisk robuste kommuner. Framtidig kommunestruktur bør ivareta hensyn til både kommunal og statlig oppgaveløsning.

I planperioden vil prosessen rundt kommunestrukturen i Gudbrandsdalen fortsette, og Sel kommune vil være aktive i drøftingen av framtidig kommunestruktur. Det er mulig at Sel inngår i en større kommune når planperioden er ute, men kommuneplanen tar utgangspunkt i dagens kommunestruktur.

Mål

Sel kommune skal videreutvikle en effektiv og god tjenesteproduksjon og skape en god, men rasjonell og effektiv administrasjon.

Sel kommune skal fortsatt være aktiv i interkommunalt og regionalt samarbeid

Tiltak/prioriteringer

- ❑ Sel kommune skal fokusere på organisasjonsutvikling for å utvikles til å bli fleksibel for å imøtekomme krav om endring og nye oppgaver.
- ❑ Sel kommune skal bidra til å inngå samarbeidsavtaler med andre kommuner for felles løsning av forvaltningsoppgaver.
- ❑ Sel kommune vil videreføre sin innsats i det regionale samarbeidet og bidra til nettverksbygging for å fremme regional utvikling.
- ❑ Kommunen skal være pådriver i videre drøftinger av kommunesammenslåing, det regionale nivå og oppgavefordeling mellom stat, kommunen og regionen.

8. SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP

Det er et grunnleggende prinsipp i norsk beredskapsarbeid at alle myndigheter har et ansvar for å ivareta sikkerheten innenfor sitt område. Kommunen har et særlig ansvar for å forebygge ulykker og krisesituasjoner i lokalsamfunnet. Kommunene har også et ansvar for å sørge for innbyggernes velferd dersom det oppstår en krisesituasjon. Gjennom målrettet kontinuerlig og systematisk arbeid kan kommunen skape et tryggere lokalsamfunn.

Som en følge av den generelt økte fokus på samfunnssikkerhet og beredskap har Sel kommune utarbeidet en egen plan for kriseledelse. I løpet av 2004 er det utarbeidet en ny risiko- og sårbarhetsanalyse for kommunen som kartlegger uønskede hendelser eller kriser og angir tiltak for å redusere sannsynligheten for og konsekvensen av slike hendelser. Det er også utarbeidet en ny smittevernplan for kommunen som en del av kommunens plan for helsetjenesten.

I arealplanlegging skal beredskapsmessige hensyn ivaretas slik at vi bygger samfunnet mer robust. Gjennom arealplanlegging skal byggeområder vurderes ut fra hensynet til infrastruktur, flom, ras, med mer.

I Sel kommune er det utarbeidet flomsonekart for Otta-området og Selsvollene. Vannforsyning er en kritisk infrastruktur for samfunnets funksjonsdyktighet som også er vurdert mht. beredskap og leveringssikkerhet. I Sel kommune har vi et godt samarbeid med andre beredskapsorganisasjoner som Sivilforsvaret og Røde Kors Hjelpekorps.

Mål

Sel kommune skal gjennom kartlegging avdekke uønskede hendelser eller kriser, og arbeide for å redusere sannsynligheten for at slike hendelser og kriser oppstår, samtidig som konsekvensene av hendelsene skal reduseres.

Tiltak/prioriteringer

- Risiko- og sårbarhetsanalysen skal jevnlig oppdateres, for å imøtekomme endringer i samfunnsutviklingen.
- Beredskapsmessige hensyn skal ivaretas i arealplanleggingen, for å forebygge ulykker og krisesituasjoner i lokalsamfunnet.